

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9So/75/2014
Identifikačné číslo spisu:	7013201032
Dátum vydania rozhodnutia:	28.10.2015
Meno a priezvisko:	JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2015:7013201032.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členiek senátu JUDr. Ľubice Filovej a JUDr. Judity Kokolevskej, v právnej veci navrhovateľky: Prof. MUDr. J. I., CSc., bytom R. X, Y., zastúpenej: Advokátska kancelária JUDr. Ján Tokár, spol. s r.o., Werferova 1, Košice, proti odporkyni. Sociálna poisťovňa, ústredie, so sídlom Ul. 29. augusta č. 8, Bratislava, o výšku vdovského dôchodku, o odvolaní navrhovateľky proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach zo 14. marca 2014, č. k. 9Sd/32/2013-35, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo 14. marca 2014, č. k. 9Sd/32/2013-35, p o t v r d z u j e .

Navrhovateľke náhradu trov odvolacieho konania n e p r i z n á v a .

Odôvodnenie

Rozhodnutím č. XXX XXX XXXX 0 z 26.06.2013 odporkyňa podľa § 74 a § 75 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z. z.“) priznala navrhovateľke od 05.06.2012 vdovský dôchodok v sume 198,90 € mesačne s tým, že vzhľadom na splnenie podmienky nároku na výplatu dvoch dôchodkov jej podľa § 81 ods. 2 zákona o sociálnom poistení bude vyplácať starobný dôchodok v sume 676,80 € mesačne a vdovský dôchodok v sume 99,50 € mesačne.

Z odôvodnenia rozhodnutia vyplýva, že vdovský dôchodok navrhovateľky bol vypočítaný ako 60 % z invalidného dôchodku zomr. manžela (331,50 € mesačne), na ktorý mal nárok ku dňu jeho smrti, t.j. XX.XX.XXXX. Odporkyňa podľa § 259 ods. 1 a § 75 ods. 1 veta prvá zákona č. 461/2003 Z. z. v spojení s § 16 ods. 1 zákona č. 121/1975 Zb. o sociálnom zabezpečení vykonala aj porovnávací výpočet vdovského dôchodku zo sumy starobného dôchodku, na ktorý by mal zomr. manžel nárok ku dňu smrti - keďže podmienky nároku na starobný dôchodok zomr. manžel navrhovateľky splnil dovŕšením veku

60 rokov dňom XX.XX.XXXX, teda za účinnosti zákona č.121/1975 Zb., odporkyňa postupovala podľa tohto zákona a pre zistenie výšky starobného dôchodku vychádzala z priemerného mesačného zárobku (ďalej aj „PMZ“) za roky 1964, 1965, 1966, 1967 a 1968, upraveného pre výpočet dôchodku na 2501 Sk mesačne. Keďže zomr. Manžel navrhovateľky bol v uvedených kalendárnych rokoch zúčastnený na sociálnom zabezpečení ako umelec s ročným príjmom z tejto činnosti vo výške nad 34 000 Kčs, za jeho hrubý príjem na účely výpočtu PMZ sa podľa § 69 ods. 1 v spojení s § 61 ods. 1 vyhlášky č. 102/1964 Zb. považuje suma 2500 Kčs mesačne. Vzhľadom na to, že výška starobného dôchodku vypočítaného ku dňu smrti z PMZ 2500 Kčs je nižšia (149,30 € mesačne) ako suma invalidného dôchodku (331,50 € mesačne), na ktorý mal nárok ku dňu smrti, bol vdovský dôchodok navrhovateľky vypočítaný z invalidného dôchodku zomr. manžela.

Navrhovateľka v opravnom prostriedku proti preskúmanému rozhodnutiu odporkyne a v súdnom konaní namietala nesprávnosť zistenia PMZ na účely výpočtu starobného dôchodku jej manžela, ktorý mal byť podľa jej názoru prepočítaný podľa § 12 ods. 6 a § 13 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, a dosahuje 4067 Kčs, lebo v rokoch 1964 až 1968 jej manžel mal ročné príjmy vo výške 44 988,97 Kčs, 380 994 Kčs, 138 720 Kčs, 150 600 Kčs a 47 400 Kčs.

Krajský súd rozsudkom zo 14.03.2014, č. k. 9Sd/32/2013-35, potvrdil rozhodnutie odporkyne č. XXX XXX XXXX 0 z 26.06.2013 a navrhovateľke nepriznal právo na náhradu trov konania.

Z odôvodnenia rozsudku vyplýva, že námietku navrhovateľky o nepreskúmateľnosti rozhodnutia odporkyne nepovažoval za dôvodnú. Z administratívneho spisu odporkyne mal krajský súd preukázané, že zomr. manžel navrhovateľky bol od 01.03.1969 poberateľom invalidného dôchodku, ktorého suma bola určená z PMZ za roky 1964 až 1968 a že odporkyňa postupovala v súlade s § 259 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z., keď pri zisťovaní výšky starobného dôchodku a PMZ 2501 Sk aplikovala vyhlášku č. 102/2004 Z. z., v zmysle ktorej pri ročných príjmoch nad 34 000 Kčs sa za hrubý zárobok na účely výpočtu PMZ považoval príjmový stupeň 2500 Sk. Z neredukovaného PMZ 2503 Sk, započítala 2500 Sk v plnej výške a zo zvyšku 1/3, teda 1,00 Sk a výšku starobného dôchodku jej manžela určila z redukovaného PMZ 2501 Sk.

Pokiaľ navrhovateľka namietala, že vzhľadom na výšku ročných príjmov v rokoch 1964 až 1968 mala odporkyňa vychádzať z redukovaného PMZ 4067 Sk, určeného podľa § 12 ods. 6 zákona č. 100/1988 Zb., túto jej požiadavku krajský súd nepovažoval za dôvodnú. Poukázal na to, že ustanovenie § 12 ods. 6 zákona č. 100/1988 Zb. nezakladá nárok na prepočet dôchodkových dávok z redukovaného PMZ 4067 Sk; k takému redukovanému PMZ totiž možno dospieť len v takých prípadoch, keď neredukovaný priemerný mesačný zárobok prevýšil hranicu 10 000 Sk.

Rozsudok krajského súdu napadla navrhovateľka včas podaným odvolaním. Namietla, že prvostupňový súd sa nevyjadril k možnosti aplikácie § 13 zákona č. 100/1988 Zb. v časti vety za bodkočiarkou a teda možnosti úpravy podľa § 12 ods. 6 tohto zákona. Z uvedeného ustanovenia podľa názoru navrhovateľky jednoznačne vyplýva, že ak sa starobný alebo invalidný dôchodok toho, kto požíval niektorý z týchto dôchodkov, určil podľa prv platných predpisov, upraví sa postupom podľa § 12 ods. 6 zákona č. 100/1988 Zb. Ak sa teda dôchodok neb. manžela určil podľa prv platných predpisov, čiže podľa vyhlášky č. 102/1964 Zb., má sa upraviť podľa § 12 ods. 6 zákona č. 100/1988 Zb., z čoho podľa navrhovateľky logicky vyplýva, že nemožno prihliadať na znenie vyhlášky č. 102/1964 Zb. Z toho dôvodu je nutné vziať do úvahy reálny príjem manžela (rádovo desaťtisícové príjmy) a ten upraviť podľa § 12 ods. 6. Neobstojí preto tvrdenie odporkyne, že len zo mzdy 2500 Sk sa platili odvody. Z uvedených dôvodov navrhovateľka žiadala, aby odvolací súd rozsudok krajského súdu zmenil, rozhodnutie odporkyne zrušil a vec jej vrátil na ďalšie konanie. Súčasne žiadala, aby jej odvolací súd priznal náhradu trov konania z titulu trov právneho zastúpenia vo výške 1246,42 €.

Odporkyňa vo vyjadrení k odvolaniu navrhovateľky trvala na správnosti jej rozhodnutia a navrhla, aby odvolací súd rozsudok krajského súdu potvrdil.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 v spojení s § 250s O.s.p.) preskúmal rozhodnutie odporkyne a rozsudok krajského súdu v rozsahu odvolania bez pojednávania v súlade s §

250ja ods. 2 O.s.p. a dospel k záveru, že odvolanie navrhovateľky nie je dôvodné.

Predmetom konania bolo preskúmanie zákonnosti rozhodnutia odporkyne o priznaní a výške vdovského dôchodku, na účely ktorej odporkyňa pri výpočte starobného dôchodku zomr. manžela navrhovateľky použila priemerný mesačný zárobok, určený podľa § 69 ods. 1 v spojení s § 61 ods. 1 vyhlášky č. 102/1964 Zb.

Manžel navrhovateľky, narodený XX.XX.XXXX, zomrel dňa XX.XX.XXXX, za účinnosti zákona č. 461/2003 Z. z. Navrhovateľke vznikol nárok na vdovský dôchodok podľa § 74 ods. 1 písm. a/ tohto zákona.

Podľa § 75 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. suma vdovského dôchodku je 60 % starobného dôchodku alebo invalidného dôchodku, na ktorý mal alebo by mal nárok zomretý manžel ku dňu smrti. Ak sú splnené podmienky nároku na dva dôchodky, vdovský dôchodok sa určí z vyššieho dôchodku.

Navrhovateľka namietala nesprávny výpočet starobného dôchodku, na ktorý by mal jej manžel nárok ku dňu smrti.

Manžel navrhovateľky splnil podmienky nároku na starobný dôchodok dovŕšením veku 60 rokov dňom XX.XX.XXXX podľa § 16 ods. 1 zákona č. 121/1975 Zb. o sociálnom zabezpečení, účinného od 01.01.1976 do 30.09.1988.

Podľa § 259 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. v konaniach o nárokoch na dávky a ich výplatu z nemocenského poistenia, dôchodkového zabezpečenia, o nároku na úpravu dôchodku z dôvodu jediného zdroja príjmu, o nárokoch na náhradu škody spôsobenú pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, o nároku zamestnanca z pracovného pomeru, ktoré sa uspokojovali z garančného fondu (ďalej len „peňažná náhrada“) a o nároku na podporu v nezamestnanosti, ktoré vznikli pred 01.01.2004, o ktorých nebolo do tohto dňa právoplatne rozhodnuté, a o priznaní, odňatí alebo zmene sumy dávky, náhrady škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania alebo podpory v nezamestnanosti za obdobie pred 01.01.2004, aj keď o uvedenej dávke, náhrade škody, peňažnej náhrade alebo podpore v nezamestnanosti už bolo právoplatne rozhodnuté, sa rozhodne podľa predpisov účinných do 31.12.2003 s odchýlkami ďalej ustanovenými.

V citovanom ustanovení je premietnutá základná zásada sociálneho poistenia (zabezpečenia), že nároky na dávky sociálneho poistenia (zabezpečenia) sa posudzujú podľa právneho predpisu, účinného v čase splnenia všetkých podmienok na vznik nároku na dávku dôchodkového poistenia (zabezpečenia).

Rovnaká zásada je obsiahnutá v ustanovení § 161 zákona č. 100/1988 Zb., v zmysle ktorého o nárokoch na dávky, ktoré vznikli pred 01.10.1988 a o ktorých sa do tohto dňa právoplatne nerozhodlo, sa rozhodne podľa prv platných predpisov, teda v danom prípade podľa zákona č. 121/1975 Zb.

Vzhľadom na uvedené odporkyňa postupovala v súlade so zákonom, keď nárok zomr. manžela navrhovateľky na starobný dôchodok posudzovala podľa zákona č. 121/1975 Zb.

Pokiaľ navrhovateľka namietala, že odporkyňa mala pri výpočte PMZ uplatniť § 13 a § 12 ods. 6 zákona č. 100/1988 Zb., táto jej námietka je vzhľadom na vyššie uvedený vznik nároku na starobný dôchodok dňom XX.XX.XXXX podľa zákona č. 121/1975 Zb. irelevantná; zákon č. 100/1988 Zb. v danom prípade nemožno vôbec aplikovať vzhľadom na ustanovenie § 161 zákona č. 100/1988 Zb.

Podľa § 14 ods. 1 zákona č. 121/1975 Zb. starobný a invalidný (čiastočný invalidný) dôchodok a dôchodok za výsluhu rokov (čiastočný dôchodok za výsluhu rokov) sa vymeriava z priemerného mesačného zárobku.

Podľa § 14 ods. 2 zákona č. 121/1975 Zb. priemerný mesačný zárobok sa zisťuje z hrubých zárobkov za posledných 10, prípadne za posledných 5 kalendárnych rokov pred rokom, v ktorom vznikol nárok na dôchodok, podľa toho, čo je pre pracujúceho výhodnejšie; ak je celé obdobie posledných 10 kalendárnych rokov náhradnou dobou alebo dobou prerušenia zamestnania z vážnych dôvodov,

predlžuje sa toto obdobie tak, aby zahŕňalo kalendárny rok, v ktorom mal pracujúci zárobok.

Keďže manžel navrhovateľky poberal od 01.03.1969 až do dňa smrti invalidný dôchodok, v jeho prípade odporkyňa zisťovala priemerný mesačný zárobok z kalendárnych rokov 1964 až 1968 v súlade s ustanovením § 14 ods. 2 zákona č. 121/1975 Zb.

Čo sa považuje za hrubý zárobok na účely sociálneho zabezpečenia v jednotlivých kalendárnych rokoch, upravujú v konkrétnych obdobiach jednotlivé právne predpisy. Pre vyriešenie otázky, čo sa považovalo za hrubý zárobok umelca v sporných rokoch 1964 až 1968, je rozhodujúca úprava v zákone č. 101/1964 Zb. o sociálnom zabezpečení a vo vyhláske č. 102/1964 Zb.; neskoršími právnymi predpismi k zmene tejto úpravy nedošlo.

Podľa § 1 ods. 1 bodu 1 písm. g/ zákona č. 101/1964 Zb. sociálne zabezpečenie podľa tohto zákona zahŕňa dôchodkové zabezpečenie spisovateľov, hudobných skladateľov, výtvarných umelcov, architektov, vedeckých pracovníkov, novinárov, výkonných umelcov a artistov (ďalej len „umelci“).

Podľa § 143 ods. 3 písm. a/ zákona č. 101/1964 Zb. Štátny úrad sociálneho zabezpečenia upraví u umelcov zabezpečenie v chorobe, zabezpečenie matky a dieťaťa obdobne podľa úpravy platnej pre pracovníkov v pracovnom pomere, zabezpečenie v čase vojenského cvičenia a dôchodkové zabezpečenie; ustanoví pritom základ pre výpočet dôchodku a základ pre určenie príspevku na čiastočnú úhradu nákladov na zabezpečenie umelcov a jeho výšku.

Výkonávacím predpisom podľa citovaného ustanovenia je vyhláska Štátneho úradu sociálneho zabezpečenia č. 102/1964 Zb. z 08.06.1964, ktorou sa vykonáva zákon o sociálnom zabezpečení.

Manžel navrhovateľky bol zúčastnený na dôchodkovom zabezpečení ako pracovník s odchýlkami, uvedenými v druhom diele vyhlásky č. 102/1964 Zb. (§ 59 až 71).

Základ pre výpočet dôchodku umelca je upravený v § 69 ods. 1 vyhlásky č. 102/1964 Zb. tak, že pre výpočet priemerného mesačného zárobku sa považuje za hrubý zárobok príjmový stupeň, do ktorého bol umelec zaradený.

Podľa § 61 ods. 1 vyhlásky č. 102/1964 Zb. povinne zabezpečení umelci sa zaraďujú podľa výšky ročného príjmu plynúceho z ich činnosti do príjmových stupňov určených týmito pevnými mesačnými sumami:

ročný príjem príjmový stupeň

(mesačne)

Kčs Kčs

do 5400 250

nad 5400 do 11 400 500

nad 11 400 do 17 400 1000

nad 17 400 do 23 400 1500

nad 23 400 do 34 400 2000

nad 34 000 2500.

Nebolo sporné, že manžel navrhovateľky v rokoch 1964 až 1968 dosahoval ročné príjmy vo výške nad 34 000 Kčs. Podľa § 69 ods. 1 v spojení s § 61 ods. 1 vyhlásky č. 102/1964 Zb. sa za jeho hrubý zárobok v uvedených rokoch považovala suma 2500 Sk (Kčs) mesačne.

Vzhľadom na vyššie uvedené nie je právne významné, že manžel navrhovateľky mal v rokoch 1964 až 1968 čisté ročné príjmy vyššie ako 34 000 Kčs.

Podľa § 14 ods. 6 zákona č. 121/1975 Zb. starobný alebo invalidný (čiastočný invalidný) dôchodok a dôchodok za výsluhu rokov (čiastočný dôchodok za výsluhu rokov) toho, kto požíva alebo už požíval

niektorý z týchto dôchodkov, nesmie byť vymeraný z nižšieho priemerného mesačného zárobku, než koľko bol priemerný mesačný zárobok, z ktorého bol vymeraný predošlý dôchodok.

Manžel navrhovateľky poberal invalidný dôchodok, priznaný právoplatným rozhodnutím odporkyne č. XXX XXX XXXX z 26.09.1969 a vymeraný z neredukovaného priemerného mesačného zárobku 2503 Kčs, vypočítaného podľa § 9 zákona č. 101/1964 Zb. v spojení s § 12 ods. 1 veta druhá vyhlášky č. 102/1964 Zb. (redukovaného na 2168 Kčs).

Podľa § 14 ods. 4 zákona č. 121/1975 Zb., ak priemerný mesačný zárobok vypočítaný za dobu uvedenú v predchádzajúcich odsekoch prevyšuje sumu 2000 Kčs, počíta sa suma 2000 Kčs v plnej výške a zo sumy presahujúcej 2000 Kčs jedna tretina, najviac však suma 1000 Kčs.

Starobný dôchodok toho, kto požíval invalidný dôchodok, nesmie byť v zmysle § 14 ods. 5 zákona č. 121/1975 Zb. vymeraný z nižšieho priemerného mesačného zárobku, než koľko bol priemerný mesačný zárobok, z ktorého bol vymeraný predošlý (invalidný) dôchodok.

Redukovaný PMZ, vypočítaný podľa citovaného ustanovenia, činí iba 2168 Sk (Kčs), teda v skutočnosti je ešte nižší ako redukovaný PMZ, ktorý na účely výpočtu starobného dôchodku manžela navrhovateľky použila odporkyňa (2501 Sk); uvedené pochybenie však nemá vplyv na správnosť záveru odporkyne, že suma starobného dôchodku zomr. manžela navrhovateľky ku dňu jeho smrti je nižšia ako suma jeho invalidného dôchodku, ktorý mu patril ku dňu smrti.

Z uvedených dôvodov odvolací súd považoval preskúmané rozhodnutie odporkyne za súladné so zákonom a preto rozsudok krajského súdu potvrdil ako vecne správny, aj keď z časti z iných dôvodov (§ 250ja ods. 3 v spojení s § 219 O.s.p.).

O trovách odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 224 ods. 1 v spojení s § 250l ods. 2 a § 250k ods. 1 O.s.p. tak ako je uvedené vo výroku tohto rozsudku, lebo navrhovateľka v tomto konaní nebola úspešná.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.